Ústav bohemistických studií

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

X. mezinárodní sympozium o češtině jako cizím jazyku

Prostor pro setkávání jazyků, literatur a kultur

10.–14. srpna 2021

PŘEHLED PŘÍSPĚVKŮ

X. | BO2021

Přednášky

doc. PhDr. Tomáš Glanc, Ph.D.
Universität Zürich (tomas.glanc@uzh.ch)

Lze českou literaturu přeložit?

Přednáška zpochybňuje výklad tradičních hodnot a potíží, s nimiž se potýká česká literatura v cizojazyčném prostředí a potažmo i zahraniční bohemistika ve světě. Zamýšlí se i nad teorií a praxí překladu a jejich zaměřením na přesnost a symetrii (adekvátnost originálu). Roman Jakobson se na konci 50. let pronikavě zamýšlel nad lingvistickými aspekty překladu, ale bylo jeho pojetí překladatelského úkonu dostačující, nebo dokonce vyčerpávající? Někteří autoři přišli s pochybnostmi o vyčerpávající platnosti sémiotického rámce jako nejvyšší autority úvah o překladu. A teorie překladu nepřestávají generovat nové perspektivy — na jedné straně jsou vůči možnostem překladu skeptické a polemické, na druhé straně objevné a emancipační. Týkají se i české literatury? A jak s nimi souvisí odkaz Josefa Hlávky, který jen tak mimochodem zaplatil první kompletní překlad Shakespearova díla do češtiny?

Prof. Dr. Danuta Rytel-Schwarz
Institut für Slavistik (rytelkuc@uni-leipzig.de)

Genderová (ne)korektnost v češtině viděna z cizí perspektivy

Genderová korektnost v češtině je v dnešní době široce diskutované téma. Názory na jazykovou nerovnost, resp. diskriminaci žen v jazyce jsou diametrálně odlišné. Je to téma, které vzbuzuje emoce nejenom u uživatelů / uživatelek jazyka, ale také u odborníků / odbornic – jazykovědců a jazykovědkyň, od kterých se očekává řešení problémů existujících mezi jazykovou normou, územ a ideologií. Vzniká otázka, do jaké míry je ten problém řešitelný v rámci jazykového systému češtiny. Když se podíváme na češtinu jako cizí jazyk, genderová otázka nabývá zvláštního významu. Příspěvek přináší komentář k používání rodových protějšků (mužských i ženských podob) v češtině ve srovnání s polštinou a němčinou. Soustředí se hlavně na odlišnou produktivitu v přechylování a na užívání generického maskulina. Zejména jej bude zajímat, jak tyto rozdíly ovlivňují mezikulturní komunikaci.

Dr. phil. Kateřina Šichová
Bohemicum – Center for Czech Studies, Universität Regensburg
(Katerina.Sichova@sprachlit.uni-regensburg.de)

Někdo to rád hořké. K intertextualitě v české reklamě

Persvazivnost reklamního sdělení podporují prvky, které jsou i ve stručné a kondenzované podobě recipientům dobře srozumitelné. Reklama proto často odkazuje na všeobecně známé texty (důležitou roli zde hraje topos sdílené etnicity, vztahu k jazyku, společné kultury a historické zkušenosti), nebo referuje k určitému textovému druhu. Na pozadí otázky, na jaké pretexty reklama (typicky) navazuje a jakou funkci tyto odkazy v navazujícím textu plní, budou v centru pozornosti přednášky stát prostředky intertextového navazování v českých reklamách (citáty, resp. aluze k literatuře, filmu a dalším artefaktům a jejich názvům, k písňovým textům,

frazeologickým jednotkám) a jazykové a obrazové prostředky, které k tomuto navazování slouží. Ukázky pochází z tištěné a televizní reklamy posledních 20 let.

Příspěvky

PhDr. Jihan Abou el Seoud
Ain Shams University (gehan_abouelsaoud@alsun.asu.edu.eg)

Konfrontace komunikačních tradicí v české a arabské společnosti

Lidská společnost je už malý svět, ve kterém lidé komunikují různými způsoby. Komunikace mezi lidmi předpokládá vzájemnou součinnost. Platí, že cokoliv řekneme, co sdělujeme, o čem informujeme, ovlivňuje, a má tak své důsledky. Komunikace je pro spoustu z nás naprosto běžný jev, který provází náš každodenní život. V české společnosti se komunikační tradice liší od arabské společnosti v tom, že český člověk nepozdraví, ani když vás potká na osamělé lesní stezce. V Egyptě se něco takového nemůže přihodit. Češi byli vždy trochu pasivní. Často dostávali tvrdou lekci od nejrůznějších okupantů. Zatímco byl Egypt okupován po několik staletí, ale čím víc bylo ohnutých hřbetů, tím víc je u nás toho pověstného egyptského humoru. Arabové, spíš Egypťané používají své tělo při komunikaci, to znamená, že neverbální řeč hraje velkou roli v arabské světě. V závěru můžeme říct, že při komunikaci s partnery z odlišných kultur se mohou projevit některé z negativních jevů.

PhDr. Ana Adamovičová, Ph.D.
Ústav bohemistických studii FF UK (ana.adamovicova@ff.cuni.cz)

Prezentace partikulí ve výuce češtiny pro cizince

Na základě prvního mluveného korpusu češtiny bylo zjištěno, že jsou partikule dle četnosti svého výskytu každým sedmým slovem v běžně mluveném projevu. Takto vysoká frekvence zavazuje jednak lingvisty k přesnějšímu popisu a vymezení jejich funkce a užití, jednak lingvodidaktiky k zamyšlení se nad možnostmi a vhodností jejich prezentace při výuce češtiny pro cizince. Napřed podrobím analýze učebnice řády Basic Czech z hlediska zastoupení a užití partikulí v textech. Vycházím z předpokladu, že se při tvorbě učebnicových textů autoři většinou zaměřují na gramatické a lexikální funkce slov ve výpovědi, přičemž užití partikulí není věnována dostatečná pozornost. Je přitom zřejmé, že jsou partikule nedílnou součástí běžně mluveného projevu, kterému mimo jiné jejich adekvátní užití přidává na autenticitě a přirozenosti, k čemuž se jinojazyčný mluvčí musí postupně propracovat. Proto se dál ve svém příspěvku zaměřím na možnosti prezentace partikulí v kurzech češtiny pro cizince a typy vhodných cvičení při jejich osvojování jinojazyčnými mluvčími.

Mgr. Aksana Bekasava
FF UK (oksanaprin@seznam.cz)

Čeština jako cizí jazyk v podmínkách Běloruska

Cílem této studie je analýza výuky češtiny jako cizího jazyka v Bělorusku. V představené práci se věnujeme historické a současné situaci. Vzhledem k dnešní situaci rozebíráme poptávku po

výuce češtiny, na základě provedeného výzkumu mezi studenty jazykových kurzů se pokusíme stanovit cílový profil zájemce o studium češtiny. Na základě průzkumu uvádíme, že současná výuka češtiny v Běloruské republice má řadu problémů, především jde o problém s nedostatkem kvalitních učitelů, s nedostatkem moderních učebnic. Je třeba stanovit nový systém výuky českého jazyka jako cizího u rusky mluvících, kteří mají různé úrovně vzdělání a jejichž mateřským jazykem je nejenom ruština, ale také běloruština, jež rovněž ovlivňuje proces výuky. Závěrem uvádíme souhrn předpokladů k tvorbě ukázkového aktuálního systému výuky češtiny pro cizince v podmínkách Běloruska.

Prof. Neil Bermel
The University of Sheffield (n.bermel@sheffield.ac.uk)

Nejistota a slovní tvary: možnost, správnost a variantnost

V češtině (jako v mnoha dalších jazycích) občas narazíme na místa, kde slovo má k dispozici více přijatelných tvarů (*v rybníku – v rybníce*) a na místa, kde žádný tvar nezní adekvátně (*včera si něco předsevzala – zítra si něco* ….?). První situaci nazýváme variantnost a druhou defektivita, avšak hranice mezi nimi nejsou vždy jasné a v obou případech se mluvčí setkává s určitou jazykovou nejistotou. Na základě rozsáhlé dotazníkové akce s rodilými mluvčími se pokusím nastínit odpovědi na dvě otázky:
1. Jak se nutnost použít jeden z variantních tvarů či vyplnit defektivní mezeru odráží v jazykovém chování rodilého mluvčího?
2. Odpovídají naše výsledky tomu, co pozorujeme v kodifikovaných popisech češtiny, a pokud ne, tak proč?
Na závěr nabídnu srovnávací pohled na data z našeho projektu (www.sheffield.ac.uk/feastandfamine), ve kterém zkoumáme variantnost a defektivitu ve flektivních jazycích střední a východní Evropy.

Mgr. Marie Boccou Kestřánková, Ph.D.
Ústav bohemistických studií FF UK (mariekestrankova@seznam.cz)

Mediace jako směr ve výuce češtiny pro cizince

V příspěvku představíme mediaci jako jednu z komunikačních činností v kontextu výuky cizího jazyka. Vymezíme roli mediátora, jehož hlavním úkolem je umožnit komunikaci, případně ji posouvat a podporovat, mezi dvěma stranami. Uvedeme situace, kdy může být tato komunikační činnost realizována prostřednictvím jednoho jazyka a kdy prostřednictvím dvou či více cizích jazyků, dále odlišíme lingvodidaktickou mediaci od překladu, zmíníme vybrané schopnosti a dovednosti, které jsou od mediátora očekávány, a zaměříme se na mediaci ve vyučovacím prostředí. V rámci lingvodidaktické mediace se věnujeme jejím základním charakteristikám a předpokladům pro účinnost aktivit – tyto premisy budou prezentovány na příkladové aktivitě vystavené na využití mediace. Lingvodidaktická mediace je jedním ze současných trendů v přístupu k nácviku jazykových prostředků a k nácviku řečových dovedností v cizím jazyku. Této činnosti je věnována podstatná část CEFR Companion volume (2018). Přestože první mediační aktivity s danými charakteristikami v současné době teprve vznikají, propracovávají se, pilotují se, pozvolna nacházejí.

Prof. PhDr. Marie Čechová, DrSc.
(m-cechova@seznam.cz)

Komunikační sféry ve výuce češtiny jako cizího jazyka

Příspěvek prochází různé komunikační sféry se zřetelem na možnosti jejich využití ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Postupuje od sféry běžné komunikace přes sféru veřejného styku (administrativní), sféru odbornou, mediální ke sféře estetické se zacílením na obsah komunikátů daných sfér a na účelné začleňování jazykových prostředků v nich, a to v procesu výuky tak, aby byly pokryty cíle komunikačně-stylové i systémové jazykové přípravy studentů.

D-r (Ph.D) Enchdžargal (Enkhjargal) Dagvasumberel
Mongolská státní univerzita (enjee2011@num.edu.mn)

Knihy o české historii a kultuře v Mongolsku

Příspěvek se bude zabývat knihami o české historii, kultuře, vydanými v Mongolsku od roku 1950 do dneška. Příspěvek bude mít čtyři části:
1. Knihy o Československu a jeho historii
2. Česká literatura a její překlad do mongolštiny
3. Knihy o České republice, její historii a kultuře
4. Učebnice a slovníky češtiny

V první části se bude mluvit o historických knihách, které byly vydány před rokem 1990, kdy demokratická revoluce zvítězila v Mongolsku.
V druhé části se bude vypravovat o českých literárních knihách, přeložených z češtiny a z jiných jazyků do mongolštiny od roku 1950 do dneška. V třetí části budou prezentovány knihy a časopisy o České republice, vydané v Mongolsku od roku 1990. Poslední část se bude zabývat učebnicemi a slovníky češtiny, které byly vydány v Mongolsku.

Mgr. Ondřej Geppert
FF UP (ondrej.gep@gmail.com)

Vnímání Zkoušky pro trvalý pobyt v jinojazyčných komunitách v České republice

Při tvorbě a nastavení parametrů Zkoušky pro trvalý pobyt v ČR na aktuálně zaváděné úrovni A2 lze vycházet nejen z legislativního a metodického rámce, ale i z dalších poznatků ověřených na širším vzorku účastníků zkoušky. Cílem tohoto příspěvku je představit výsledky dotazníkového šetření provedeného mezi cizinci, zástupci různých jazykových komunit s povinností skládat Zkoušku pro trvalý pobyt v ČR. Předběžná data ukazují, že na úrovni A1 nebyl dostatečně využit integrační potenciál zkoušky, a to i kvůli nízké míře systematické jazykové přípravy. Tyto dílčí limity jsou v příspěvku statisticky podložené a zpracované především ve výsledcích zkoušek mluvčích neslovanských jazyků (Vietnamci). Z pohledu účastníků zkoušky se jeví jako problematické i formální aspekty testování, doprovodné administrativní procesy či (ne)využívání moderních komunikačních kanálů. Příspěvek má též bilanční charakter vzhledem k zásadní změně podoby Zkoušky pro trvalý pobyt v letošním roce.

Prof. dr hab. Joanna Goszczyńska
Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk (jogoszcz@gmail.com)

Nové možnosti výzkumu modernismu

Český meziválečný modernismus není v Polsku dobře prozkoumaným fenoménem. I když existují vlny zájmu o jednotlivé autory, tento výzkum je rozptýlen a zaměřuje se spíše na jednotlivé autory, než aby se snažil představit celkový obraz.
Autorka příspěvku upozorňuje, že posun ve vnímání modernismu, související se stanovením nových časových rámců, nových rozlišovacích kritérií, nových kontextů, umožňuje použití nových analytických kategorií v modernistickém výzkumu. Umožňuje interpretovat dosud nedostatečně uznávané aspekty modernistické literatury a definovat tak její mnohovrstevný obraz. Autorka bude těmto novým možnostem věnovat pozornost odvolávajíc se k tvorbě nejreprezentativnějších modernistických autorů (interpretace děl Ladislava Klímy v kontextu goticismu, díla Josefa Čapka v kontextu tělesnosti, Richarda Weinera z hlediska afektivní teorie Massumi atd.), ale především se zaměří na interpretaci tvorby Jakuba Demla v perspektivě antropologie představivosti (Bachelard, Durand).

PhDr. Jiří Hasil, Ph.D.
Ústav bohemistických studií FF UK Praha, katedra bohemistiky PF UJEP Ústí nad Labem (jiri.hasil@ff.cuni.cz)

Komunikační bariéry při výuce českých dějin a reálií

Studijní plán oboru Bohemistika pro cizince, který realizuje ÚBS, obsahuje v prvním ročníku bakalářského studia dva předměty, které kladou na studenty značné komunikační požadavky, a sice dvousemestrální Přehled českých dějin a kultury a jednosemestrální Reálie České republiky. Studenti se při jejich studiu setkávají se složitými jazykovými konstrukcemi i náročným lexikem včetně archaismů a historismů. Navíc se musejí orientovat v evropských historických i kulturních souvislostech, často pro ně neznámých. Musejí navíc při studiu odborné literatury ovládnout složitý český odborný styl. Autor se v příspěvku bude zamýšlet nad způsoby, jak tuto náročnou látku prezentovat, jak studentům usnadnit jejich náročné studium a pomoci jim při zvládání studia odborné literatury. Uvede i příklady autentických chyb, kterých se studenti v minulosti dopustili.

PhDr. Hany Hassanein
Ain Shams University (hany_mohamed@alsun.asu.edu.eg)

Motivace studentů češtiny v prvním ročníku na univerzitě Ain Shams

Studentům v prvním ročníku na univerzitě Ain Shams chybí motivace ke studiu českého jazyka, protože se domnívají, že čeština je nejtěžší jazyk na světě a že světové jazyky jako angličtina a francouzština jsou snadnější a čeština do velké míry nemá pevná pravidla po všech stránkách, tedy fonetická a gramatická. A myslí si také, že čeština je úplně k ničemu, protože nemá pracovní trh v Egyptě, což není pravda. V příspěvku ukazuji, jak jsem se pokusil je motivovat a falešných představ o češtině je zbavit. Jako příklad jsem jim udělal malé srovnání mezi češtinou a angličtinou jak z fonetického, tak i gramatického hlediska a upozornil je jak na možnosti uplatnění absolventů bohemistiky v Egyptě, tak na dobré vztahy mezi našimi zeměmi a konečně i na mimořádně velkou podporu, kterou studenti bohemistiky dostávají

zejména ze strany českých institucí a která je podstatně vyšší než u jiných jazyků na fakultě studovaných.

Dr. Christof Heinz
Universität Leipzig, Institut für Slavistik (christof.heinz@uni-leipzig.de)

Sémantické posuny a problémy porozumění při překladu z češtiny německými rodilými mluvčími: pokus o systematizaci

Překlad klade na překladatele různé požadavky v závislosti na direkcionalitě, poměru mezi jazyky výchozího a cílového textu. Překlad z cizího jazyka do mateřštiny je často považován za méně problematický ve srovnání s opačným směrem. Praxe z didaktiky překladu však ukazuje, že se oba typy překladu liší především druhem typických posunů. Překlady z cizího jazyka častěji vykazuje sémantické posuny, které pramení z neúplného porozumění výchozímu textu – a které bývají při posouzení kvality často považovány za „hrubé“. "Příspěvek se pokouší o jejich systematizaci: navrhuje typologii sémantických posunů, analyzuje jejich frekvenci a setrvačnost, obtížnost se jim vyhýbat. Opírá se o materiál získaný ve výuce překladu českých neliterárních textů do němčiny v rámci mezinárodního bakalářského studijního programu na Lipské Univerzitě v kooperaci s Ústavem translatologie FF UK.

PhDr. Blanka Hemelíková
Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i. (hemelikova@ucl.cas.cz)

Studenti jako autoři vlastních českých učebnic či příruček?

Oficiální dokument Evropské jazykové portfolio „výrazně podporuje autonomii studenta” a možnost „zvolit si vlastní cestu učení”.
Metodická zkušenost: „v okamžiku, kdy instrukce umožňují studentovi konstruovat jeho vlastní interní „pravidla“, mají efekt na celou jeho komunikační kompetenci.“
Otázka: může autonomie studenta neboli schopnost „konstruovat si vlastní interní pravidla“ vyústit i v sestavení učebnice či příručky?
Jde nám o sondu do problematiky a o přehled příkladů studentských konstrukcí, a to v nehomogenní skupině zahrnující Slovany i Neslovany (na různé úrovni znalostí). Ve výukové praxi jsme motivovali studenty k humorné stylizaci, rovněž z důvodu efektivity zapamatování. Šlo nám přitom jak o pravidla, tak o internalizaci metajazyka.

Vendula Hingarová
FHS UK (vendula.hingarova@fhs.cuni.cz)

Krajanská periodika v Argentině: místo k upevňování krajanské češtiny?

Příspěvek představí historii krajanského tisku v českém jazyce v Argentině. Z let 1907–1961 je registrováno 24 krajanských periodik vydávaných v českém jazyce v Buenos Aires a v provincii Chaco. Většina listů vycházela krátce, pět listů vycházelo více jako 10 let. To, co činní krajanské listy odlišné od dobového tisku vydávaného v Československu, je jejich kulturní a částečně i jazyková pestrost, která byla odrazem kontaktu přistěhovalců s jinými

usazenými evropskými i mimoevropskými národy v Argentině. Tento mezikulturní kontakt je nejzřetelnější v reklamních a inzerentních částech periodik. Příspěvek se zaměří na analýzu krajanské inzerce, která se stala místem, kde se formovala podoba argentinské češtiny. Ta je charakterizována pronikáním španělštiny do českého lexika a rozvolňováním normy češtiny. Příspěvek si prismatem teorie jazykového managementu (Neústupný a Nekvapil 2003) všímá, jakým způsobem krajanský tisk manažuje jazykový kontakt, zvláště pak užívání španělštiny v česky psaném krajanském tisku.

doc. PhDr. Milan Hrdlička, CSc.
Ústav bohemistických studií FF UK (milan.hrdlicka@ff.cuni.cz)

K užití českých předložek

Probírají se základní příčiny obtížnosti českých prepozic pro jinojazyčné mluvčí, podává se stručná charakteristika zmíněného slovního druhu včetně bázových vývojových tendencí, důraz je kladen na prezentaci vybraných faktorů řečové distribuce předložkových spojení s významem místním, časovým, účelovým, příčinným a způsobovým.

Mgr. Andrea Hudousková, Ph.D.
Ústav bohemistických studií FF UK (andrea.hudouskova@ff.cuni.cz)

Užití spojkových obsahových vět v češtině nerodilých mluvčích

Příspěvek je zaměřen na výzkum spojkových obsahových vět v češtině nerodilých a rodilých mluvčích. Na základě dokladů z korpusů CzeSL, SYN2020 a SKRIPT2012 je zkoumáno užití spojek *že, aby, zda, jestli*, jejich frekvence a kolokabilita. Zatímco míra asociace řídícího slovesa se spojkou uvozující obsahovou větu se v některých případech v češtině jako rodném i cizím jazyce blíží (např. *říkat, že; chtít, aby*), jindy se liší (např. silná kolokace *přát (si), aby* v češtině na rozdíl od češtiny nerodilých mluvčích, kde je častější akuzativní doplnění). Některé kolokáty jsou výrazněji zastoupeny jen u nerodilých, či naopak pouze u rodilých mluvčích, např. velmi slabá míra asociace ve spojeních typu *je možné/jasné, že; požádat, aby* v češtině nerodilých mluvčích, v porovnání s rodnou češtinou. Pozornost je proto dále věnována nejfrekventovanějším slovesům s obsahovými větami a upřednostňovaným způsobům realizace jejich komplementů v češtině rodilých a nerodilých mluvčích, tj. zda je preferováno vyjádření větné, infinitivní či jmenné.

Dr hab. Andrzej Charciarek, prof. UŚ
Uniwersytet Śląski w Katowicach (andrzej.charciarek@us.edu.pl)

Korpusový nástroj Treq a možnosti využití v česko-polském překladu

Databáze překladových ekvivalentů Treq je nástroj poměrně nový, jeho prvotní verze pochází z roku 2014. Momentálně je uživatelům volně přístupná verze 2.1. Treq je sbírka oboustranných česko-cizojazyčných a anglicko-cizojazyčných slovníků, včetně česko-polského, vytvořených automaticky z paralelního korpusu InterCorp (12. vydání). Polsko-český InterCorp (12. vydání) je rozsáhlý paralelní synchronní korpus. Je složen z několika částí: ručně zarovnaných beletristických textů (tzv. jádro) a automaticky zpracovaných tzv. kolekci (5). Ty obsahují:

právní texty Evropské unie z korpusu Acquis Communautaire, publicistické články a zpravodajství z webových stránek VoxEurop (dříve PressEurop), záznamy jednání z Evropského parlamentu z let 2007–2011 z korpusu Europarl a filmové titulky ze serveru Open Subtitles. Analýza nástroje Treq se soustředí na možností jeho využití v česko-polském překladu.

Mgr. Huanhuan Chen
Beijing International Studies University (chenhuanhuan@bisu.edu.cn)

Česká literatura v Číně

Díky světoznámým českým spisovatelům, jako např. Bohumil Hrabal a Milan Kundera, není česká literatura čínským čtenářům neznámá. V posledních letech vyvěrá v Číně více a více českých literárních děl v čínském překladu, jak klasicistických (Hrabalova *Perlička na dně* a *Zahradníkův* rok od Karla Čapka), tak dětských (*O Kmotře lišce* od Josefa Lady, *Lichožrouti* Pavla Šruta). Překladu českých literárních děl do čínštiny se věnují nejen čeští sinologové, ale i čínští bohemisté. Příspěvek se zabývá rozvojem překládání českých literárních děl v Číně a také jejich popularitě u čínských čtenářů.

Mgr. Petra Jirásková
Ústav jazykové a odborné přípravy (petra.jiraskova@ujop.cuni.cz)

Jak efektivně využít obrazový materiál učebnic (KS: obrazový materiál, analýza učebnic, čeština pro cizince, vizuální vnímání, vizuální paměť)

Dnešní způsob vzdělávání je výrazně založen na textové podpoře. V běžných hodinách cizího jazyka studenti stále něco opisují, vypisují, doplňují do textu. Smyslové preference, tedy možné způsoby vnímání informací, mohou být jak vizuálně-verbální, tak čistě vizuální. Obrazový materiál nám pomáhá informace vnímat. Poznatky z oblasti psychologie nám dále říkají, že kromě inteligence verbální disponujeme i mnoha dalšími typy inteligence, mezi nimi i vizuálně prostorovou. Obrazový materiál nám pomáhá informace pochopit. A co je neméně důležité, naše paměť pracuje ve dvou liniích: verbálně-auditivní a obrazově-ikonické (ačkoliv se názory neshodují v jejich vzájemném vztahu). Obrazový materiál nám pomáhá informace si zapamatovat a později vybavit. Mnohé faktory ovlivňující úspěšnost jazykové výuky jsou závislé na vnějších okolnostech, obrazový materiále je však vedle textu něčím, co bychom měli hledat přímo v učebnicích. Jak s ním tedy učebnice češtiny pro cizince pracují? A jak můžeme jako učitelé případné nedostatky učebnic kompenzovat?

Dr hab. Ewa Kaczmarska
Uniwersytet Warszawski / University of Warsaw / Institute of Western and Southern Slavic Studies (e.h.kaczmarska@uw.edu.pl)

Czech language in the texts produced by Polish learners

With Polish (L1) as a language closely related to Czech (L2), a strong L1 interference is observed at all levels – pronunciation, morphology, syntax, lexicon, including phraseology (false friends), and metalinguistic communication. To make teaching (and learning) more

efficient, we need to focus on specific weaknesses and strengths of the learner on any level. To identify them, both incorrect and correct use of Czech by the learners should be studied. For this purpose, we use the L1 Polish – L2 Czech subcorpus of CzeSL (Czech as a Second Language), a learner corpus built at Charles University in Prague.

PhDr. Ivana Kolářová, CSc.
Katedra českého jazyka a literatury PedF MU (kolarova@ped.muni.cz)

CZEDD a SLAN – online nástroje zaměřené na práci se slovotvorbou češtiny jako druhého/cizího jazyka (s A. Válkovou)

Nástroje CZEDD (Czech Electronic Derivational Dictionary) a SLAN (Slovotvorný analyzátor pro výuku češtiny pro cizince) představují systematický způsob, jak přistupovat k výuce slovotvorby češtiny u nerodilých mluvčích. Oba nástroje vychází ze základní vlastnosti češtiny jakožto morfologického typu jazyka, jehož slovní zásobu tvoří více než 75 % slov odvozených. Principem obou nástrojů je učit studenty-cizince vztahovat odvozená slova (např. *vládce*) ke slovům základovým (neodvozeným) (např. *vládnout*), přičemž nejčastěji jsou odvozenými slova formálně složitější (např. *samoplátce*) a slovy základovými jsou slova formálně jednodušší (např. *platit*), a současně uplatňovat princip kompozicionality (např. *samoplátce* souvisí se spojením slov *platit sám*, přičemž *-ce* indikuje osobu). Oba nástroje vychází z dat učebnicových korpusů cílených na jazykovou úroveň A2, B1 a B2, což umožňuje uchopit frekventované (produktivní) slovotvorné modely, které odpovídají jazykové úrovni uživatele (studenta-cizince). Pravidelným užíváním aplikací lze předpokládat navýšení pasivní, popř. i aktivní slovní zásoby nerodilých mluvčích češtiny.

PhDr. Marie Kopřivová, Ph.D.
Ústav Českého národního korpusu FF UK (marie.koprivova@ff.cuni.cz)

Čas ukáže aneb Změny v současné české frazeologii

Ve svém příspěvku se chci zamyslet nad vývojem a typologií změn v české frazeologii během posledních třiceti letech. Jednou z důležitých vlastností frazeologických jednotek je ustálenost formy a významu. Z tohoto důvodu je těžké u víceslovných jednotek frazeologické povahy určit, zda v jazyce zůstanou a budou srozumitelné většině uživatelů jazyka, nebo zda vymizí. To se týká zejména existujících výrazů, které nabývají nového významu, a nově vznikajících pojmenování, která souvisí s aktuální společenskou situací. Vedle toho ovšem dochází ke změnám, které jsou mnohem méně nápadné, protože jde o změnu struktury nebo lexikálního obsazení komponentů. Jejich užívání může být typické pro určitou generaci nebo se mohou objevovat ve specifickém druhu textu. Díky korpusům lze sledovat, jak se užívání těchto jazykových prostředků mění. S časovým odstupem je možné představit nové úspěšné frazémy, které se v češtině ujaly, a zamyslet se nad tím, proč jiné zůstaly neúspěšné.

Mgr. Radomila Kotková, Ph.D.

ÚJOP UK (Univerzita Ca´Foscari v Benátkách) (radomila.kotkova@unive.it)

Dovednost psaní u vyšších úrovní (s přihlédnutím k distanční výuce)

Dovednost psaní je nedílnou součástí požadované jazykové kompetence, ale ve výuce bývá často v důsledku časových možností kurzu „popelkou“. Ale i u vyšších úrovní (B2, C1) se při zkouškách ukazuje, že bychom nácvik této dovednosti neměli zanedbávat, více ho metodicky propracovat a důsledně do výuky zařazovat, protože požadavky na úroveň textů jsou vysoké. Vedle složitého tématu se potýkají se strukturováním dlouhého textu, takže nácvik výstavby textu a znalost pravidel žánru může být cennou oporou. Příspěvek se bude této problematice věnovat na konkrétním příkladu nácviku psaní recenze na úrovni B2. Součástí metodiky je i využití daného tématu pro nácvik dalších dovedností, protože u výuky cizího jazyka je důležitá a praktická provázanost všech složek jazykové kompetence a různorodost přístupu k tématu. Postupy autorka aplikovala i v rámci distanční výuky a v příspěvku se zamyslí nad možnostmi, jak prvky z výuky distanční uplatnit v případě nácviku psaní i v budoucnosti v kurzech prezenčních.

Melissa Shih-hui Lin
Department of Slavic Languages and Literature, National Chengchi University
(shihhui@nccu.edu.tw)

The Prominence of Aspect in Czech and Chinese – A Learner Corpus-Based Study

For the study of verbal categories, Bhat (1999) establishes a typology of languages based on the prominence that languages attach to tense, aspect, and mood. The criteria for prominence are determined by factors such as degree of grammaticalization, obligatoriness, systematicity and pervasiveness (Newman, 1954, Lehmann, 1985). These factors are interconnected, i.e. the category which is the most grammaticalized in a given language is the most obligatory and systematic and therefore the most prominent in that language. In this study, the author considers that Czech and Chinese are both aspect-prominent languages. However, the degree of interactions between tense-aspect in Czech and Chinese are different, and this difference is considered as one of the main tasks to adequately acquire Czech aspects for learners whose L1 is Chinese. This argument is discussed and explained based on the corpora from CzeSL-SGT and NCCU Learner Corpus of Slavic Languages (LCSL).

Mgr. Marek Lollok, Ph.D.
PedF MU (lollok@ped.muni.cz)

Moravské reálie – podoby, možnosti a meze

Reálie patří k důležitým, dosud však spíše opomíjeným oblastem výuky češtiny jako cizího/druhého jazyka (čcj a čdj). Lingvodidakticky, jakož i z hlediska výukové praxe neprozkoumaným tématem je koncept „moravských reálií“, jenž je hlavním předmětem příspěvku. Po teoretickém vymezení a ukotvení uvedeného pojmu bude zkoumána zejména jeho praktická využitelnost ve výuce čcj a čdj. Zaměříme se na dosavadní (byť spíše implicitní a nesystematické) zastoupení moravských reálií v kontextu výuky čcj a čdj, zejména v učebnicích a dalších výukových materiálech, zkouškách, kurikulárních dokumentech apod. V závěrečné části pak budou krátce představeny a diskutovány možnosti didaktického

zpracování tématu, a to na příkladu připravované databanky moravských reálií s integrovanými cvičeními a úkoly, do jejíž tvorby budou zapojeni též studenti učitelského programu zaměřeného na žáky s odlišným mateřským jazykem na PedF MU ve spolupráci se studenty Centra českých studií BOHEMICUM Univerzity Regensburg.

Mgr. et Mgr. Radim Ošmera
Katedra českého jazyka a literatury PedF MU (radim.osmera@gmail.com)

Metodologie výzkumu výslovnosti druhého jazyka

Tématem předkládaného článku je výslovnost češtiny jako druhého jazyka. Článek si klade za cíl představit jednu z možných cest při zkoumání výslovnosti druhého jazyka. Analýza výslovnosti druhého jazyka bude provedena na případu češtiny jako druhého jazyka v užití vietnamských mluvčí. Článek představí čtyři kroky analýzy: (1.1) srovnání fonologického systému češtiny a vietnamštiny, respektive jednoho vybraného segmentu, (1.2) poslechovou analýzu a transkripci, (1.3) analýzu pomocí spektrogramu a (1.4) percepční test. V percepčním testu budou zkoumány tyto kategorie: accentedness, comprehensibility a intelligibility. Následovat bude posouzení korelace jednotlivých částí analýzy. Za zajímavé považujeme zejména korelaci mezi poslechovou analýzou a použitím spektrogramu, za významnou považujeme korelaci mezi kategoriemi accentedness, comprehensibility a intelligibility. Pozoruhodný je také vztah mezi zmíněnými kategoriemi a daty vycházejícími ze spektrogramu. To vše pak může významně ovlivnit pedagogickou praxi. Data z takto pojatého výzkumu mohou totiž do praktického osvojování druhého jazyka přinést nové podněty.

Dr. Sorin Paliga
Odd. ruské a slovanské filologie, Fakulta cizích jazyků a literatur, Univerzita v Bukurešti, (sorin.paliga@gmail.com)

Čechoslovakismus, česko-slovenský bilingvismus, obecná čeština. Jazykové, kulturní a politické pohledy na středoevropský jazyk

Analýza se soustřeďuje na konkrétní aspekty výuky češtiny jako cizího jazyka v zahraničí, čerpá z různých setkání, kulatých stolů, konferencí a sympozií, kde čeština vystupovala jako hlavní téma diskusí a analýz. Čeština je komplexní kulturní a jazykový komunikační prostředek, má různé motivace používání, a to jak historické (původně také písemný jazyk slovenských intelektuálů), tak lidské, a v neposledním řádě politické, někdy s delikátními konotacemi. Příspěvek analyzuje hlavní body výuky češtiny v zahraniční: jaké jsou, jak jsou a jak by měly být učebnice českého jazyka, která jsou témata lekcí pro zahraniční studenty a jaká by měla být témata málo anebo nedostatečně vybraná v rámci učebnic používaných v zahraničí.

Petr Peterka
Česká katolická misie v Kalifornii (petr1@peterkafamily.com)

Jak čeština pomohla katolické misii v Kalifornii zdolat pandemii

Česká katolická misie v Kalifornii existuje již od roku 1964. Po desetiletí pomáhá českým přistěhovalcům se nejen zařadit do života v Americe, ale také udržovat jejich kulturní dědictví a tradice společným slavením mší svatých v rodném jazyce. V Kalifornii jsou tři hlavní centra. Sídlo kněze je v Orange blízko Los Angeles, druhé centrum je v San Francisku a třetí v San Diegu. České společenství se schází většinou jednou za měsíc při slavení bohoslužeb, ale také při příležitosti slavení církevních svátků a českých tradic. Pandemie většině setkání zabránila úplně a mnoho členů misie zahnala do izolace, což negativně postihlo hlavně starší generaci. Pohotově jsme převedli bohoslužby na vysílání přes internet. Zvýšili jsme také frekvenci setkávání, a hlavně jsme umožnili besedy a neformální povídání, což komunitu velice sblížilo a zapojilo i tu nejstarší generaci, pro niž je cestování na delší vzdálenosti obtížné.

Marie Peterková
Česká škola San Diego (maria.peterka@yours.com)

Česká škola San Diego

Česká škola San Diego je nezisková organizace zaměřující se na rozvoj a upevňování jazykových znalostí a kulturního povědomí českých dětí vyrůstajících ve vícejazyčných rodinách v USA. Česká škola nabízí dětem pravidelně navštěvujícím americkou školu výuku českého jazyka, literatury a českých reálií, a snaží se tak přispět k zachování českého jazyka a kultury u mladé generace. Je ve spojení s ministerstvem zahraničí, odborem pro krajanské záležitosti, kde každoročně žádá o finanční dar na podporu výuky českého jazyka. Ve spolupráci s českým konzulátem v Los Angeles zajišťuje a pořádá kulturní akce nejen pro děti, které se učí česky, českou komunitu, ale i pro širokou veřejnost v rámci šíření českého jazyka a kultury. Koncert Svěcených, představení dětského divadla Viola, přednáška spisovatelky Ester Staré a filmový festival jsou jen příklady těchto akcí. Každoroční konec školního roku je spojen s vystoupením žáků české školy nejen pro jejich rodiny, ale i pro zdejší českou komunitu.

Mgr. Varvara Ponomareva
Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK (varvara.lis@seznam.cz)

Prezentace a výuka systému českých sloves pro cizince na podprahové úrovni na základě homonymie koncovek

Cílem příspěvku je alternativní způsob prezentace a výuky slovesa a jeho mluvnických kategorií, vyjímaje slovesný rod a slovesné třídy a vzory, pro cizince na podprahové úrovni bez ohledu na jejich mateřský jazyk. Námi vypracovaná metoda je nedílnou součástí vznikající disertační práce *Metodika výuky flexe vybraných gramatických konstrukcí českého jazyka pro cizince na základě homonymie koncovek*. Jedná se o systém tabulek a schémat zachycující a vyzdvihující podobné nebo shodné prvky a snažící se podat materiál v ucelené a strukturované podobě, jenž má napomoci k osvojení českého jazyka i z psychologického hlediska.

Dr. Daniel Pratt
McGill University (daniel.pratt@mcgill.ca)

Hrabal v kontextu střední Evropy

Bohumil Hrabal je v české literatuře samozřejmě kanonickou osobností, ale jeho vliv na literaturu je širší než v jedné zemi. Jsou známy knihy jako *Mercedes* Benz Pawła Huelleho nebo *Hrabal könyve* (Hrabalova kniha) Pétra Esterházyho, které jsou o Hrabalovi a jeho vlivu na tyto autory. Ovšem Hrabalův vliv je stále patrný v knihách nové generace ve střední Evropě, například v díle Olgy Tokarczuk, jejíž konstrukce něžného vypravěče dluží mnoho Hrabalovi. V tomto příspěvku zkoumám souvislosti Hrabala s jinými spisovateli ze střední Evropy, a chtěl bych odpovědět na otázku, proč je Hrabalův vliv stále patrný tam, kde jiní spisovatelé z jeho generace již nejsou tak populární.

Mgr. Silvie Převrátilová
Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK (silvie.prevratilova@ff.cuni.cz)

Ideální mnohojazyčné/česky mluvící já: motivační profil studentů Erasmu+

Každým rokem přijíždějí do České republiky tisíce zahraničních studentů, kteří v rámci svého studia často absolvují kurzy češtiny. Zlepšení jazykové kompetence ovšem obvykle není základním cílem jejich pobytu, jako tomu bývá u velkých světových jazyků, což potvrdil i výzkum mezi studenty programu Erasmus+ v kurzech češtiny na UK v roce 2019. Příspěvek představí výsledky studie provedené s využitím smíšeného výzkumného designu (deníková studie v první fázi a dotazník ve fázi druhé): motivační profily studentů Erasmu+ z pohledu cizojazyčného motivačního sebesystému (L2 Motivational Self System, Dörnyei, 2005, 2009). Jejich nejsilnějšími složkami se ukázaly ideální cizojazyčné já spjaté s potřebou integrace do cílové kultury a zkušenost s učením se češtině v jazykovém kurzu. Motivační profily potvrdily spjatost ideálního česky mluvícího já s pobytem v ČR a na teoretické rovině potřebu adaptace cizojazyčného motivačního sebesystému na mnohojazyčný (srov. Henry, 2017) pro účely zkoumání češtiny jako cílového jazyka v kontextu, kde čeština představuje L3+.

PhDr. Eva Roubalová, CSc.
Pekingská univerzita zahraničních studií (eva.roubalova@gmail.com)

Český jazyk a literatura v didaktické perspektivě – Přístup čínských studentů při studiu oboru čeština

Příspěvek vychází ze zkušeností s výukou češtiny jako cizího jazyka na čínských univerzitách se zaměřením na Pekingskou univerzitu zahraničních studií (BISU), kde v rámci oboru čeština probíhají dva studijní programy: 1) vysokoškolský (ten nabízejí i další čínské univerzity v Pekingu, Tinajin, Dalian aj.), 2) středoškolský, svým způsobem výjimečný. Výsledky studia studentů BISU jsou konfrontovány s požadavky na bakalářské studium v České republice, proto studijní program zahrnuje více teoretických předmětů (gramatiku a teorii literatury).
Příspěvek se dotýká metodiky výuky cizích jazyků na čínských školách, kde je čeština obvykle druhým cizím jazykem. Určité studijní návyky čínští studenti získávají při výuce angličtiny; příspěvek komentuje především ty, které výuku češtiny výrazně ovlivňují.

Autorka zahrnuje i hodnocení tohoto v Číně výjimečného programu a zamýšlí se nad možnostmi větší efektivity a dosahováním lepších výsledků u většiny studentů. To by oboru čeština přineslo úspěch, a tím zvýšilo zájem o její studium a rozšířilo možnosti výuky v Číně.

Mgr. Kateřina Sachrová, Ph.D.
Ústav jazykové přípravy ZČU v Plzni (sachrova@ujp.zcu.cz)

Funkční styl umělecký a čeština pro jinojazyčné mluvčí: představení výzkumného šetření

Autorka se ve svém výzkumu zabývala tématem využití uměleckého funkčního stylu ve výuce češtiny pro cizince, které představuje v oblasti didaktiky češtiny jako cizího jazyka dosud hlouběji nezpracovanou problematiku. Zaměřila se na zahrnutí uměleckého textu/ literatury do výuky češtiny pro cizince, a to zejména prostřednictvím učebních materiálů. Obecným cílem představeného výzkumu bylo ověřování souladu textového obsahu učebnic s odpovídajícími požadavky na interkulturně-komunikační kompetence cizojazyčných studentů. Tyto požadavky vycházejí jak z popisů referenčních úrovní v SERR pro jazyky, tak z učitelské praxe a zkušeností v souvislosti se současným komunikačním pojetím jazykové výuky. Vědeckým přínosem tohoto výzkumu je poskytnout ucelený pohled na postavení, podobu a zastoupení útvarů uměleckého stylu v učebních materiálech, a na základě tohoto pohledu předložit vysvětlení a zhodnocení zjištěných faktů. Dále si autorka dala za úkol informovat o mnohostrannosti využití uměleckého stylu ve výuce češtiny pro jinojazyčné mluvčí, poukázat na problematické stránky tohoto využívání a navrhnout možná řešení.

Prof. PhDr. Amr Shatury
Ain Shams University (amrsaber@seznam.cz)

Problematika literárního překladu z češtiny do arabštiny

Cílem příspěvku je objasnit problémy literárního překladu, zejména problémy kulturní a strukturální, zaměřuje se samozřejmě na estetické rysy a vlastnosti zdrojového textu. Autor zkoumá translační strategie, metody a techniky používané překladatelem k řešení těchto problémů, a to na literárním díle českého autora Jáchyma Topola *Chladnou zemí* a jeho překladu z češtiny do arabštiny.
Studie ukazuje, že literární překlad je zvlášť obtížný, zejména když jsou rozdíly mezi oběma kulturami a jazyky velmi výrazné. To vyžaduje překladatele s takovými schopnostmi, které mu umožňují vyřešit problémy, s kterými se v díle setká, a vybírat překladatelské strategie, metody a techniky, které nejlépe vyhovují překladu příslušného literárního textu.
Studie dochází k závěru, že k řešení problémů literárního překladu lze použít přímé i nepřímé překladové strategie a další techniky. Překladatel přitom musí mít i literární nadání.

PaedDr. Ilona Starý Kořánová, Ph.D.
Ústav bohemistických studií (ilona.koranova@ff.cuni.cz)

Vidový paradox

Vid je obecně považován za slovesnou kategorii, stejně jako např. osoba nebo číslo. Avšak zatímco osoba je rozhodnuta rolí komunikanta v komunikaci a je v komunikátu jednoznačně

signalizována, u slovesného vidu tomu tak vždy není. Spočívá-li vid ve způsobu, kterým mluvčí pojímá vyjadřovaný děj (Mathesius), nabízí se, že tato pojímání, resp. nazírání se mohou u jednotlivých subjektů (komunikantů) lišit, tj. jedna a tatáž událost může být z hlediska aspektuality uchopena/chápana různě. Otázkou je, čím je/může být mluvčím zamýšlené pojímání/nazírání komunikované situace zúčastněným komunikantům signalizováno: na slovese i mimo něj dalšími lexikálními prostředky. V příspěvku se budu zabývat "vidovým paradoxem", tzn. takovým typem případů, kdy signalizace vidového významu je v rozporu. Konkrétně jde o spojení morfologicky perfektivního slovesa s adverbiem vyjadřujícím trvání děje.

PaedDr. Ilona Starý Kořánová, Ph.D.
Ústav bohemistických studií FF UK (ilona.koranova@ff.cuni.cz)

Pět let divadelního semináře: Retrospektiva

Divadelní seminář existuje na ÚBS FF UK od letního semestru 2017. Přestože na začátku jsme zamýšleli pouze jednorázovou akci, kterou bylo studentské vystoupení na Dni diverzity v Kampusu Hybernská, stalo se z ní v následujících letech pravidlo. Od té doby vzniklo pět původních inscenací, při jejichž realizaci jsme zcela soběstační: od počátečního nápadu přes tvorbu scénáře (dramaturgicky se zaměřujeme na adaptace děl českých autorů), jeho nastudování řečové i herecké, tvorbu kostýmů a rekvizit, hudební a zvukovou složku, masky a líčení až po jeho videozáznam, střih, závěrečné titulky a nezbytnou propagaci, mimo jiné v podobě traileru. Právě video se stalo v posledních dvou letech v souvislosti s nástupem pandemie pro nás klíčové, neboť to byla v době zavřených sálů jediná cesta k divákovi. Projekce videozáznamu na sociálních sítích nám umožňuje oslovit větší publikum z řad zájemců o bohemistiku pro cizince, a to také díky vícejazyčným titulkům.

Mgr. Hana Svobodová, Dr. phil.
Katedra českého jazyka a literatury, PedF MU Brno (7354@muni.cz)

Moravské reálie – podoby, možnosti a meze

Reálie patří k důležitým, dosud však spíše opomíjeným oblastem výuky češtiny jako cizího/druhého jazyka (čcj a čdj). Lingvodidakticky, jakož i z hlediska výukové praxe neprozkoumaným tématem je koncept „moravských reálií“, jenž je hlavním předmětem příspěvku. Po teoretickém vymezení a ukotvení uvedeného pojmu bude zkoumána zejména jeho praktická využitelnost ve výuce čcj a čdj. Zaměříme se na dosavadní (byť spíše implicitní a nesystematické) zastoupení moravských reálií v kontextu výuky čcj a čdj, zejména v učebnicích a dalších výukových materiálech, zkouškách, kurikulárních dokumentech apod. V závěrečné části pak budou krátce představeny a diskutovány možnosti didaktického zpracování tématu, a to na příkladu připravované databanky moravských reálií s integrovanými cvičeními a úkoly, do jejíž tvorby budou zapojeni též studenti učitelského programu zaměřeného na žáky s odlišným mateřským jazykem na PedF MU ve spolupráci se studenty Centra českých studií BOHEMICUM Univerzity Regensburg.

Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.
Ústav bohemistických studií FF UK (svatava.skodova@ff.cuni.cz)

Žákovské korpusy a co s nimi

Workshop je určen všem, které zajímá jazyk nerodilých mluvčích a možnosti jeho zachycení, zobrazení a analýz pomocí tzv. žákovských korpusů. Zaměříme se na žákovský korpus češtiny CzeSL (Czech as a Second Language). Worskhop je rozdělen do tří samostatných celků, ve kterých se pokusíme osvětlit a ukázat následující:
Část 1: Obecné představení žákovských korpusů a jejich využití. Porovnání rozdílů mezi žákovským korpusem a korpusy jazyka rodilých mluvčích, vymezení jedinečných rysů žákovského korpusu. Budování žákovského korpusu CzeSL: specifika korpusu s ohledem na získávání textů a tzv. metadata k těmto textům a jejich autorům. Zpracování textů včetně jejich přepisu. Představení chybové a lingvistické anotace použité pro CzeSL.
Část 2: Představení jednotlivých verzí žákovského korpusu CzeSL, resp. korpusy CzeSL-plain, CzeSL-SGT a CzeSL-man. Možnosti a omezení hledání v jednotlivých verzích, včetně vytváření statistik v rozhraní KonText.
Část 3: Představení verze žákovského korpusu CzeSL v prostředí TEITOK, možnosti hledání a vytváření statistik v prostředí TEITOK. Vytváření vlastního korpusu v prostředí TEITOK.
Výklad bude vycházet z praktických příkladů, účastníci si budou moci vše sami vyzkoušet. Před tutoriálem budou připravené uživatelské příručky k jednotlivým korpusům.

Mgr. Svatava Škodová, Ph.D. – PhDr. Jitka Veroňková, Ph.D.
Ústav bohemistických studií FF UK (svatava.skodova@ff.cuni.cz)
Fonetický ústav FF UK (jitka.veronkova@ff.cuni.cz)

ProCzeFor: aplikace pro výuku fonetického plánu češtiny pro nerodilé mluvčí

Formou posteru představíme specializovaný internetový nástroj k nácviku výslovnosti češtiny u nerodilých mluvčích (ProCzeFor), který je aktuálně dokončován členy projektového týmu z Fonetického ústavu a Ústavu bohemistických studí Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Nástroj je určen cizojazyčným studentům češtiny s odlišným mateřským jazykem a různou úrovní řečových dovedností v češtině. Aplikace obsahuje řečový materiál v psané a zvukové podobě a různé typy cvičení s možností variabilně si podle zvolených kritérií řečový materiál navolit, filtrovat a vybrané dílčí dovednosti testovat. Při výběru cvičného řečového materiálu byly zohledněny poznatky o problematičnosti fonetických jevů češtiny v kontrastu s mateřskými jazyky mluvčích, kteří se frekventovaně objevují v cílové skupině osvojující si češtinu (tj. např. ruština, ukrajinština, němčina, francouzština, vietnamština, čínština a další).

Mgr. et Mgr. Bc. Marie Štepánová
Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK (stepanovamarie@gmail.com)

Čeština ve spolkové činnosti ve vzpomínkách nejstarší generace argentinských krajanů

Příspěvek si všímá svědectví příslušníků současné nejstarší generace argentinských Čechoslováků, kteří prožili celý (či téměř celý) život v českých jazykových ostrovech vzdálených 12 000 km od země svých předků. Jak bilingvní mluvčí, jejichž rodiny žijí mimo

české země zhruba 80–110 let, reflektují užívání jazyka ve spolkovém životě, který mohl jako jeden z faktorů přispívat k uchovávání a mezigeneračnímu předávání zděděného jazyka? Prezentace je založena na analýze databáze přibližně 350 normostran vlastních přepisů zhruba čtyřiceti hodin nahrávek biografických výpovědí respondentů, kteří jsou potomky příslušníků převážně socioekonomické migrace z území dnešního Československa zejména ve 20.–30. letech 20. století.

Mgr. Barbora Štindlová, Ph.D.
Ústav jazykové a odborné přípravy (barbora.stindlova@ujop.cuni.cz)

Interaktivní výuka výslovnosti

Srozumitelná výslovnost je klíčovou podmínkou úspěšné orální komunikace. Jedním z cílů jazykové výuky nerodilých mluvčích je tedy dovést studenty k takovému mluvenému projevu, ve kterém jejich výslovnost neomezuje jejich schopnost úspěšně se domluvit. Zapojování cíleného výslovnostního nácviku do výukových hodin se tradičně proměňuje v souvislosti se změnami výukových metod, ale lze konstatovat, že v oblasti češtiny pro nerodilé mluvčí sledujeme v posledním desetiletí zvýšený učitelský zájem o tuto problematiku. Výuka výslovnosti v rámci ČJC ale stále vyvolává řadu didaktických otázek. Jakým způsobem výslovnost do výuky integrovat? V jaké fázi výuky výslovnostní nácvik zařazovat? Které jevy procvičovat? V příspěvku se budeme věnovat konceptuálním otázkám výuky výslovnosti v češtině pro nerodilé mluvčí, okomentujeme postup od segmentální k suprasegmentální rovině, od percepce k produkci, a shrneme aspekty, které výuku výslovnosti zásadně ovlivňují. Zhodnotíme zkušenosti s výukou výslovnosti v programech ÚJOP UK a zmíníme také možnosti jejího zapojení do online lekcí.

Mgr. Pavlína Vališová
META, o. p. s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů (evalisova@gmail.com)

Materiály k ročnímu přípravnému kurzu češtiny ke studiu na střední škole

Příspěvek představí koncepci ročního přípravného kurzu češtiny, a především výukové materiály, které pro roční kurz vznikly nebo vznikají. Jedná se o učebnici pro začátečníky *Levou zadní 1* (dále LZ1), která dovede studenty asi na úroveň A2. Doplňkem k této učebnici je mobilní aplikace *Čeština levou zadní* (dříve *Click4Czech*), která byla letos zveřejněna s novým designem a novými funkcemi. Studenti si díky ní mohou procvičovat slovní zásobu i gramatiku, a to na mobilu i na počítači. Dalším doplňkem k *LZ1* je *Gramatika levou zadní*, zatím pilotní verze cvičebnice gramatiky, která procvičuje gramatické učivo z *LZ1* více do hloubky a více drilově. Na všechny tyto materiály navazuje učebnice *Levou zadní 2*, která se bude během školního roku 2021/22 finalizovat a připravovat k vydání. Učebnice *LZ2* dovede studenty asi do úrovně B1 a kromě toho procvičuje i slovní zásobu ze 4 předmětů základní školy.

Mgr. Adriana Válková
FF MU (valkova@phil.muni.cz)

CZEDD a SLAN – online nástroje zaměřené na práci se slovotvorbou češtiny jako druhého/cizího jazyka

Nástroje CZEDD (Czech Electronic Derivational Dictionary) a SLAN (Slovotvorný analyzátor pro výuku češtiny pro cizince) představují systematický způsob, jak přistupovat k výuce

slovotvorby češtiny u nerodilých mluvčích. Oba nástroje vychází ze základní vlastnosti češtiny jakožto morfologického typu jazyka, jehož slovní zásobu tvoří více než 75 % slov odvozených. Principem obou nástrojů je učit studenty-cizince vztahovat odvozená slova (např. *vládce*) ke slovům základovým (neodvozeným) (např. *vládnout*), přičemž nejčastěji jsou odvozenými slova formálně složitější (např. *samoplátce*) a slovy základovými jsou slova formálně jednodušší (např. *platit*), a současně uplatňovat princip kompozicionality (např. *samoplátce* souvisí se spojením slov *platit sám*, přičemž *-ce* indikuje osobu). Oba nástroje vychází z dat učebnicových korpusů cílených na jazykovou úroveň A2, B1 a B2, což umožňuje uchopit frekventované (produktivní) slovotvorné modely, které odpovídají jazykové úrovni uživatele (studenta-cizince). Pravidelným užíváním aplikací lze předpokládat navýšení pasivní, popř. i aktivní slovní zásoby nerodilých mluvčích češtiny.

Mgr. Adriana Válková
FF MU (valkova@phil.muni.cz)

Zpracování sémantiky slovesných prefixů pro potřeby češtiny jako druhého/cizího jazyka (úroveň A2)

Předkládaný článek se zabývá zachycením sémantiky slovesných prefixů pro potřeby češtiny jako druhého/cizího jazyka, konkrétně pro potřeby jazykové úrovně A2. Data jsou opřena o výsledky korpusového vyhledávání – pro tyto potřeby byly zkoumány prefigované tvary sloves ve specializovaných jazykových korpusech vytvořených z učebnic pro cizince úrovně A2. Díky tomu jsou zachyceny pouze ty významy slovesných prefixů, se kterými se student-cizinec na této úrovni setkává. Prefigovaná slovesa byla na základě společného významu rozdělena do skupin (nejčastěji do čtyř), ve kterých jsou jednotlivá slovesa zaznamenána formou tabulek. Významy prefixů jsou popsány podrobněji, než tomu bývá v učebnicích pro cizince (např. jen jako „velká míra“), ale současně jednodušším jazykem, než je tomu např. v českých gramatikách či slovnících (např. jako „malý účinek započatého děje“). Předkládané výsledky odpovídají jazykové kompetenci uživatelů s mírně pokročilou znalostí češtiny (tj. A2), a proto je možné je ze stran lektorů/lektorek explicitně prezentovat ve výuce.

Dr. Karen von Kunes B.A., MBA, Ph.D.
Yale University (karen.vonkunes@yale.edu)

Deleuzian Rhizomatic Approach in Milan Kundera's French Novels: Reterritorialization, Identity, and Multilingualism

This paper analyzes the Deleuzian rhizomatic structure in Kundera's four French novels. Growing from all sides, the rhizome ignores linearity and lacks a focal point. Formation, deformation and reformation, which Deleuze and Guattari define as a social desire, move from deterritorialization to reterritorialization. In Slowness, this process is exhibited in Kundera's haphazard discussing speed versus slowness and exhibitionists' judo versus amoral judo. Formation and deformation are analyzed in Identity through Jean-Marc's mistaken identity of his beloved Chantal and her cry: "Men don't turn to look at me anymore." Migration as a deterritorialization in Ignorance is an amalgam of multinational characters' internal or external exile and their search for the path of reterritorialization. The culmination of bizarre events and random chances of real and fictional characters is observed in Kundera's last novel The Festival of Insignificance. A line is drawn between the author's novels of his French and Czech creative periods.

Dagmar Žídková-Gunter
Institut für Slavistik (dagmar.zidkova@uni-leipzig.de)

Substantiva podle vzoru "kuře" ve výuce ČCJ

Přestože zdaleka ne všechny učebnice ČCJ pracují explicitně se vzory, je jasné, že autoři při jejich koncepci systém vzorů nějakým způsobem reflektují. Substantiva podle vzoru "kuře" jsou však většinou na samém okraji zájmu. Argument, že se v češtině nevyskytuje větší množství substantiv, která takto skloňujeme, je sice pravdivý, když se však detailněji podíváme na to, která substantiva jako "kuře" deklinujeme, zjistíme, že některá z nich patří nejen k základní slovní zásobě, ale navíc jsou velmi frekventovaná. Už tato skutečnost mě vede k tomu zabývat se těmito substantivy ve výuce přece jen intenzivněji. V mém příspěvku půjde na jedné straně o představení několika vhodných autentických textů, se kterými je možné pracovat už od úrovně A2, na straně druhé o představení několika v praxi osvědčených cvičení, která by mohla doplnit nabídku v učebnicích ČCJ, příp. napomoct těm kolegům, kteří preferují výuku bez konkrétního výukového materiálu a dávají přednost práci s autentickými texty.